

Regeringen

Ungdom uden opioider

OKTOBER 2024

Indhold

Hårdere straf for ulovlig besiddelse og salg af opioider

1. Skærpelse af straffen for ulovlig besiddelse og salg af opioider	9
2. Undersøgelse af muligheden for at anvende straffelovens § 237 om manddrab ved maskeret salg af særligt farlige stoffer	9
3. Skærpede straffe for salg af euforiserende stoffer via sociale medier eller fra butikker, herunder kiosker mv.	9

Konfiskation af køretøjer, der bruges til salg af euforiserende stoffer

4. Konfiskation af gerningspersonens køretøjer	11
5. Konfiskation af leasede eller lånte køretøjer	11

Strammere greb om butikker, der sælger euforiserende stoffer

6. Styrkede muligheder for rettighedsfrakendelse ved salg af euforiserende stoffer fra en butik	13
7. Opholdsforbud til personer omfattet af rettighedsfrakendelse for salg af euforiserende stoffer fra en butik	13

Hjælp til et liv uden ulovlige opioider

8. Forebyggelseskampagne	15
9. Styrket information på netstof.dk	15
10. Støtte til kommunale indsatser, der styrker den sociale og sundhedsfaglige stofmisbrugsbehandling målrettet børn og unge	17
11. Styrket substitutions- og abstinensbehandling (nationalt kompetencecenter)	17
12. Substitutionsbehandling med mere fokus på børn og unges særlige behov	17
13. Kommunerne skal gribe børn og unge, der søger hjælp	17
14. Udlevering af naloxon receptfrit	17
15. Antidote Danmarks kurser i og udlevering af naloxon til overdosisbehandling	17
16. Hjemmel til, at apoteker kan afvise udlevering af opioider i særlige tilfælde	18
17. Information til og dialog med civilsamfundsorganisationer om opmærksomhed på problematisk forbrug af rusmidler blandt børn og unge	18

Styrket toldkontrol målrettet ulovlige varer såsom opioider

18. Investering i en ny containerscanner	21
19. Udvidelse af hundetjenesten	21
20. Flere specialiserede toldere til håndtering af kontroludstyr	21
21. Flere toldere med fokus på samfundsbeskyttelse	21

Bedre overblik over børn og unges misbrug af opioider

22. Løbende afrapportering om omfanget af børn og unges misbrug	23
23. Overvågning af opioider i spildevand	23
24. Dansk deltagelse i European Web Survey on Drugs	23

Forord

I de senere år er et bekymrende misbrugsproblem begyndt at tage form blandt danske børn og unge. Vi har set eksempler på helt almindelige børn og unge fra trygge hjem, som på kort tid udvikler et problematisk misbrug, der fører til ødelæggende abstinenser og smadrede liv.

Synderen er opioider – en gruppe af euforiserende stoffer, der virker smertestillende og sløvende, og som er meget afhængighedsskabende. Bl.a. er opioiderne fentanyl, oxycodon og tramadol af de retsmedicinske institutter i Danmark vurderet til at være farligere end kokain og amfetamin. Opioider indgår i en række medicinpræparater, der er receptpligtige, og som bl.a. bruges til behandling af alvorlige smertetilstande. Men desværre bliver opioider også solgt på ulovlig vis som rusmiddel med stor risiko for misbrug, afhængighed og dødelig forgiftning.

Vi kender til problemet fra USA, hvor misbruget af opioider har spredt sig voldsomt de senere år. Alene i perioden fra 2021 til 2022 har opioider resulteret i mere end 80.000 dødelige overdoser i USA. Det er langt fra situationen herhjemme – heldigvis. Men noget tyder desværre på, at misbruget i Danmark også er i stigning.

Behandlingssteder oplever, at flere og flere unge under 30 år henvender sig med et misbrug af opioider. Samtidig viser tal fra Sundhedsstyrelsen, at flere unge bliver indlagt med opioidforgiftning. I 2018 blev 47 unge mellem 16 og 20 år indlagt med opioidforgiftning. I 2023 var tallet steget til 141. Det svarer til en stigning på 200 procent. Det er en alarmerende tendens, og vi er bekymrede for, at vi endnu ikke har set det fulde billede.

Der er også noget, der tyder på, at opioider er alt for nemme at få fat på. Handlen sker ikke nødvendigvis hos den lokale pusher på gadehjørnet, men bl.a. i kiosker og via sociale medier, hvor unge har en stor del af deres sociale liv. Den nemme tilgængelighed kan fejlagtigt få børn og unge til at tro, at pillerne er ufarlige – med fatale konsekvenser. I yderste konsekvens kan vi risikere, at flere af vores unge dør af at indtage opioider.

Derfor præsenterer regeringen med dette udspil en række initiativer, der skal forhindre, at udviklingen løber løbsk.

Med udspillet sætter vi ind fra flere sider. For det første skal ulovlig besiddelse og salg af opioider møde skarpere konsekvenser i form af skærpede straffe. For det andet skal vi have gjort op med den nemme tilgængelighed; ulovlige opioider skal ud af butikker, og toldkontrollen målrettet illegale varer skal styrkes. For det tredje sætter vi ind med mere forebyggelse, bedre behandling og tættere overvågning. Kommunerne spiller en central rolle i denne indsats, og de skal være klar til at gribe de unge, der søger hjælp.

Med dette udspil tager regeringen et vigtigt skridt i retning af at bekæmpe et dybt alvorligt og bekymrende problem. Et skridt i retning af en ungdom uden opioider.

København, oktober 2024

Justitsminister Peter Hummelgaard, indenrigs- og sundhedsminister Sophie Løhde og skatteminister Rasmus Stoklund

Udpluk af opioidsager 2023-2024

● Sønderborg: 3 år og 6 måneders fængsel og udvisning for indsmugling af mere end 700.000 piller

En bosnisk statsborger blev i februar 2024 stoppet i bil ved den dansk-tyske grænse. Ved kontrol af bilen blev der fundet piller, og ved den efterfølgende ransagning blev der fundet store mængder piller i papkasser. Det drejede sig om indsmugling af mere end 700.000 piller, heraf ca. 250.000 stk. tramadol og ca. 300.000 stk. Alprazolam.

Manden blev ved Retten i Sønderborg idømt 3 år og 6 måneders fængsel i august 2024, ligesom han blev udvist af Danmark for bestandig. Vestre Landsret har den 2. oktober 2024 stadfæstet dommen.

● Husum: Første dom for organiseret salg af receptpligtige piller i kiosker

Et brødrepår blev ved Retten på Frederiksberg dømt for omfattende organiseret salg og besiddelse af 8.800 ulovlige piller. Dommen lød på fire måneders ubetinget fængsel til hver. Pillerne er igennem en længere periode systematisk solgt videre fra en kiosk i Husum, som indtil sommeren 2023 var ejet af den ældste af brødrene.

Ifølge Københavns Politi er dommen for organiseret salg af receptpligtige piller i kiosker den første af sin slags. Anklagemyndigheden har anket dommen, bl.a. med påstand om skærpelse af straffen.

(Københavns Politis anklagere den 26. februar 2024)

● Aarhus, Skanderborg og Hedensted: Fem personer anholdt i koordineret aktion mod kriminelt narkonetværk

En koordineret aktion i juni 2024 resulterede i anholdelser af fem personer der under grundlovsforhør blev sigtet for medvirken og indførelse og salg af ikke under 466.000 stk. tramadolpiller. Politiets efterforskning af sagen har efterfølgende vist, at der var indført et større antal piller. Flere af de anholdte har en relation til det kriminelle bandemiljø i det vestlige Aarhus. Ifølge politiets oplysninger er der tale om et organiseret kriminelt netværk, som fra Spanien har indført store mængder receptpligtig medicin til Danmark.

Der er den 4. juli 2024 afsagt dom for en af de anholdte, hvor vedkommende efter tilståelse blev idømt 8 års fængsel for i forening med andre bl.a. at have indført ikke under 2,7 mio. tramadolpiller samt at have købt skydevåben med tilhørende ammunition, der blev transporteret på offentligt tilgængeligt sted. Der er den 13. august 2024 afsagt dom for en anden af de anholdte, hvor vedkommende efter tilståelse blev idømt 2 år og 9 måneders fængsel for i forening med andre at have opbevaret ikke under ca. 660.000 tramadolpiller. For de øvrige anholdte er to af dem fortsat varetægtsfængslet, mens den sidste er løsladt.

● Holstebro, Struer og Aulum: 23 ransagninger i tramadol-sag

23 personer blev identificeret som købere af tramadolpiller via en salgstelefon. En telefon, som politiet fandt i forbindelse med beslaglæggelsen af mere end 18.000 tramadolpiller i august 2023.

Som noget nyt blev de formodede købere tilbudt misbrugsrådgivning i forbindelse med afhøringerne.

(Midt- og Vestjyllands Politi den 29. november 2023)

● Brabrand: Tre års fængsel for hæleri og besiddelse af stor mængde tramadolpiller

Retten i Aarhus idømte en 30-årig tre års fængsel for import af en stor mængde receptpligtig medicin, som vedkommende var i besiddelse af med henblik på videreoverdragelse. Dommen omhandlede besiddelse af omkring 240.000 ulovlige tramadolpiller.

(Østjyllands Politi den 26. oktober 2023)

● Kolding: Millioner af ulovlige piller beslaglagt

Syd- og Sønderjyllands Politis udlændingekontrolafdeling (UKA Vest) gennemførte sammen med det tyske toldvæsen to større politiaktioner på tværs af grænsen i juni og juli 2023.

Ved en af aktionerne blev seks personer anholdt. På et lager i Kolding havde en kurer afleveret en større sending medikamenter til sagens hovedmistænkte. Derudover blev yderligere otte adresser i Tyskland og Danmark ransaget, og der blev i alt beslaglagt over 1,3 millioner tabletter omfattet af lægemiddelloven, et femcifret beløb i euro og betydelige mængder dopingmidler.

Retten i Kolding har den 9. juli 2024 afsagt dom i sagen, hvor i alt fem personer er blevet dømt for indsmugling af doping, lægemidler og narkotika. I byretten blev en person idømt 10 års fængsel for bl.a. indsmugling af 20,5 tons doping, lægemidler og narkotika samt besiddelse af bl.a. 6 mio. dopingenheder og 300.000 tramadoltabletter, mens de øvrige fire personer i sagen blev idømt fængselsstraffe på mellem 4 måneder og 3 års fængsel. En af personerne blev endvidere udvist af Danmark med indrejseforbud i 6 år. Én af personerne har anket dommen, som forventes behandlet i Vestre Landsret i 2025.

● Trekantområdet: Titusindvis af piller fundet hos postvirksomhed

To pakker med i alt 13.680 tramadolpiller blev fundet hos en post- og kurervirksomhed i Trekantområdet i november 2023.

(Toldstyrelsen, november 2023)

● Padborg: 31-årig dømt i sag om indsmugling af 20.000 tramadolpiller

En 31-årig mand ankom med tog fra Tyskland til Padborg Banegård, hvor vedkommende blev taget ud til toldkontrol. Ved kontrollen fandt man 20.000 tramadolpiller i vedkommendes kuffert.

Personen blev ved Retten i Sønderborg idømt otte måneders fængsel og udvisning med et indrejseforbud i seks år for indsmugling af de mange tramadoltabletter.

(Syd- og Sønderjyllands Politi den 8. september 2023)

Hårdere straf for ulovlig besiddelse og salg af opioider

“

Opioider kan anses for at være den farligste gruppe af rusmidler, idet de alle kan medføre afhængighed, har et smalt spænd mellem rusdosis og dødelig dosis og er den hyppigste årsag til dødelige forgiftninger med lægemidler og rusmidler i Danmark.

Kilde: "Samlet vurdering af opioiders skadevirkninger og farlighed", de retsmedicinske institutter i Danmark, juni 2023

Danmarks retsmedicinske institutter har i sommeren 2023 foretaget en vurdering af farligheden af en række euforiserende stoffer, herunder forskellige former for opioider. Vurderingen viser overordnet, at farligheden af de undersøgte opioider er meget høj. Det gælder stofferne heroin, morfin, oxycodon, tramadol, fentanyl og metadon. Farligheden af disse stoffer er højere end eksempelvis kokain, MDMA (ecstasy) og amfetamin. Samtidig er euforiserende stoffer, herunder opioider, let tilgængelige på bl.a. sociale medier, hvor unge har en stor del af deres sociale liv.

Opioiders høje farlighed er ikke i tilstrækkelig grad afspejlet i de nuværende straffniveauer for ulovlig besiddelse og videreoverdragelse af euforiserende stoffer. F.eks. kan man i dag blive straffet hårdere for at besidde MDMA (ecstasy) end for at besidde den samme mængde opioider, medmindre der er tale om heroin. Dette på trods af, at opioider er farligere end MDMA (ecstasy).

SSP-Samrådet har derudover i foråret 2023 foretaget en kortlægning, der viser, at ulovlige opioider bl.a. distribueres gennem kiosker og sociale medier.

På den baggrund foreslår regeringen følgende initiativer:

1. Skærpelse af straffen for ulovlig besiddelse og salg af opioider

Det foreslås at skærpe straffen for ulovlig besiddelse og videreoverdragelse af opioider, så straffniveaueet i højere grad afspejler opioidernes farlighed.

2. Undersøgelse af muligheden for at anvende straffelovens § 237 om manddrab ved maskeret salg af særligt farlige stoffer

Det undersøges, hvordan det i dag straffes, hvis en gerningsperson sælger euforiserende stoffer til en person, der efterfølgende afgår ved døden som følge af, at der var tale om andre og farligere stoffer, end gerningspersonen oplyste over for den pågældende, herunder om straffelovens § 237 om manddrab kan anvendes.

3. Skærpede straffe for salg af euforiserende stoffer via sociale medier eller fra butikker, herunder kiosker mv.

Det foreslås at skærpe straffen for personer, der videreoverdrager euforiserende stoffer via sociale medier eller fra butikker, herunder kiosker. Der lægges op til, at sådanne overtrædelser, i det omfang de tidligere ville være blevet straffet med bøde, fremover som udgangspunkt straffes med fængsel. Der lægges endvidere op til, at straffen skal skærpes med 1/3 i forhold til den hidtil udmålte straf, hvis forholdet også efter hidtidig praksis ville være blevet straffet med fængsel. Det betyder eksempelvis, at et forhold, der tidligere ville være blevet straffet med 3 måneders fængsel, fremover straffes med 4 måneders fængsel.

Hvor farlige er opioider?

	Samlet farlighedsvurdering	Formodet rusdosis for utilvænnede (rent stof)
Fentanyl	+++	0,2 mg
Heroin	+++	8 mg
Metadon	+++	3,5 mg
Oxycodon	+++	15 mg
Morfin	+++	20 mg
Tramadol	+++	100 mg
Metamfetamin	++	10 mg
Amfetamin	++	10 mg
Kokain	++	15 mg
Ketamin	++	50 mg
MDMA	++	75 mg

Kilde: "Sundhedsfaglig vurdering af skadevirkninger og farlighed af euforiserende stoffer", de retsmedicinske institutter i Danmark, juni 2023

● Opioider
● Centralstimulerende stoffer

Konfiskation af køretøjer, der bruges til salg af euforiserende stoffer

Handlen med euforiserende stoffer sker ikke nødvendigvis kun på gadehjørner eller i nattelivet. Den sker også på sociale medier. Bl.a. viser den løbende mediedækning af udfordringerne med børn og unges misbrug af opioider, at en del af det ulovlige salg sker via sms, sociale medier samt på krypterede applikationer og platforme, og at stofferne ofte leveres hjem til køberne.

Derfor skal køretøjer, der understøtter den ulovlige handel med euforiserende stoffer, herunder opioider, til børn og unge, fjernes fra gaden, så den nemme distribution og hermed tilgængelighed af stofferne bekæmpes.

På den baggrund foreslår regeringen følgende initiativer:

4. Konfiskation af gerningspersonens køretøjer

Der lægges op til at indføre en særskilt hjemmel til, at der kan ske konfiskation af gerningspersoners køretøjer, f.eks. biler, knallerter og elcykler, der anvendes til grov narkotikakriminalitet. Konfiskation vil navnlig kunne ske ved gentagne tilfælde af videreoverdragelse, ved videreoverdragelse af store mængder eller ved videreoverdragelse til børn og unge.

5. Konfiskation af leasede eller lånte køretøjer

Det skal også i helt særlige tilfælde være muligt at konfiskere et køretøj, hvor gerningspersonen ikke ejer køretøjet selv – eksempelvis fordi det er leaset eller lånt.

Konfiskation af et køretøj, som gerningspersonen ikke ejer, skal kunne ske, hvis ejeren af køretøjet vidste eller burde vide, at køretøjet ville blive anvendt til grov narkotikakriminalitet. Det vil f.eks. kunne være tilfældet, hvis gerningspersonen tidligere har anvendt køretøjet til grov narkotikakriminalitet, og ejeren i den forbindelse er underrettet om, at køretøjet blev brugt til grov narkotikakriminalitet.

Hvad går opioidkrisen i USA ud på?

- Opioidkrisen henviser til det omfattende overforbrug af opioider i USA.
- Krisen begyndte i USA i slutningen af 1990'erne og har ført til en voldsom stigning i opioidforbruget i de senere år.
- Amerikanske myndigheder anslår, at opioider fra 1999 og frem til 2021 har kostet i omegnen af 645.000 mennesker livet.
- Alene i perioden fra 2021 til 2022 har opioider resulteret i mere end 80.000 dødelige overdoser i USA.
- Opioidmisbrug og kriminalitet følges ad, viser en undersøgelse fra SCG Justice Center fra 2018. Jo større opioidmisbruget er, desto større er sandsynligheden for et møde med det kriminelle retssystem.

Kilde: Centers for Disease Control and Prevention og CSG Justice Center

Strammere greb om butikker, der sælger euforiserende stoffer

SSP-Samrådets kortlægning af misbruget af opioider blandt børn og unge fra juni 2023 viser, at opioider bl.a. sælges ulovligt via sociale medier og kiosker. I februar 2023 faldt der dom i byretten for ulovligt salg af receptpligtige piller, herunder opioider, fra en kiosk. To mænd blev af Retten på Frederiksberg dømt for omfattende organiseret salg og besiddelse af cirka 8.800 ulovlige piller. Pillerne var igennem en længere periode systematisk blevet solgt videre fra en kiosk i Husum.

Det er dybt problematisk. Den nemme adgang til ulovlige opioider risikerer at give børn og unge et indtryk af, at opioider er ufarlige at bruge.

Med den politiske aftale fra november 2023 om en forebyggelsesplan målrettet børn og unges brug af tobak, nikotin og alkohol blev det aftalt, at Sikkerhedsstyrelsen, Skattestyrelsen og politiet skal sætte ind med koordineret kontrol og tilsyn. Selv om initiativet tager sigte på tobak, nikotin og alkohol, vil myndighederne også gribe ind, hvis de i forbindelse med kontrollen og tilsynet f.eks. konstaterer salg af ulovlige euporiserende stoffer. Der er imidlertid behov for at sætte hårdere ind over for butikker, herunder kiosker, der sælger ulovlige euporiserende stoffer som f.eks. opioider. Regeringen ønsker derfor at skærpe straffen for personer, som videreoverdrager euporiserende stoffer fra butikker.

På den baggrund foreslår regeringen følgende initiativer:

6. Styrkede muligheder for rettighedsfrakendelse ved salg af euporiserende stoffer fra en butik

Udover skærpede straffe for personer, som videreoverdrager euporiserende stoffer fra butikker, lægges der op til at udvide adgangen til ved dom at frakende ejeren af en butik, herunder kiosker, retten til at drive den pågældende virksomhed, hvis de sælger euporiserende stoffer. I tillæg hertil udvides muligheden for at frakende ansatte i butikker, der sælger euporiserende stoffer, retten til at arbejde inden for den pågældende virksomhed.

Der lægges op til at indføre en særskilt ordning for rettighedsfrakendelse, der udvider adgangen til at rettighedsfrakende i forhold til det, der gælder i dag.

En rettighedsfrakendelse vil skulle gælde for en periode på 1-5 år eller indtil videre.

7. Opholdsforbud til personer omfattet af rettighedsfrakendelse for salg af euporiserende stoffer fra en butik

For at sikre en effektiv håndhævelse af en rettighedsfrakendelse lægges der op til at indføre en mulighed for at meddele den rettighedsfrakendte et forbud mod at opholde sig i eller i nærheden af lokalerne, som gav grundlaget for rettighedsfrakendelsen, så længe den pågældende butik fortsat drives i lokalerne. Der vil dog gælde visse undtagelser, f.eks. hvor den rettighedsfrakendte ejer lokalerne eller bor i bygningen.

Hjælp til et liv uden ulovlige opioider

Antal sygehusophold som følge af stofrelateret forgiftning med opioider fordelt på alder, 2018-2023

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<16 år	28	26	17	26	20	12
16-20	47	33	49	86	110	141
21-25	67	80	67	85	100	86

Kilde: Landspatientregisteret pr. april 2024, Sundhedsdatastyrelsen.

Note: Opgørelser baseret på Landspatientregisteret (LPR) er under fortsat udvikling og validering grundet overgang til nyt Landspatientregister (LPR3), hvilket betyder, at de løbende vil blive korrigeret og opdateret, også bagud i tid. Alder er opgjort som alder på behandlingstidspunktet.

Note: I 2023 blev der registreret 2.613 sygehusophold som følge af forgiftninger med illegale stoffer. Ud af disse 2.613 sygehusophold skyldtes 1.344 sygehusophold forgiftninger med opioider. I tabellen er vist udviklingen af forgiftninger med opioider blandt børn og unge under 25 år i forskellige aldersgrupper.

I akutte situationer kan alle få information hos Giftlinjen, hvis telefon er åben døgnet rundt for direkte råd og hjælp i tilfælde af forgiftning, herunder af rusmidler som f.eks. opioider. Giftlinjen rådgiver også læger, sygeplejersker og andet sundhedsfagligt personale om behandling af forgiftninger.

De akutte situationer skal dog allerhelst undgås gennem forebyggelse af misbrug. Hvis vi vil bekæmpe misbrug af opioider blandt børn og unge, skal de, deres forældre og andre voksne omkring dem have klar besked om, at man bliver afhængig af opioider, og at opioider kan have alvorlige skadevirkninger og i værste fald slå ihjel.

Det er desuden vigtigt, at børn og unge med et opioidmisbrug kommer i behandling. Ud over afhængighed og risiko for overdosis er psykisk mistrivsel, kriminalitet og konflikter med forældre også en velkendt følgevirkning af misbrug. Behandling er derfor nødvendig for at bryde den onde cirkel og sikre, at børn og unge får den nødvendige hjælp.

Herudover er det væsentligt, at civilsamfundsorganisationer med tilbud til børn og unge arbejder aktivt med rusmiddelpolitikker, har viden om tegn på problematisk brug af rusmidler og er bekendt med handlemuligheder.

Endeligt er det vigtigt, at modgiften naloxon gøres lettere tilgængelig, så mulighederne for at forebygge alvorlige skader og dødsfald som følge af opioidoverdosis forbedres.

På den baggrund vil regeringen igangsætte følgende initiativer:

8. Forebyggelseskampagne

Opioidmisbrug blandt børn og unge er et relativt nyt fænomen. For at dæmme op for en stigning i misbruget er det afgørende, at ingen er i tvivl om, at man bliver afhængig af opioider, og at opioider kan have alvorlige skadevirkninger og i værste fald kan slå ihjel.

Regeringen vil derfor iværksætte en forebyggelseskampagne. Forebyggelseskampagnen vil bestå af flere elementer, så den imødekommer de forskellige informationsbehov, som de enkelte målgrupper har.

Børn og unge har en stor del af deres liv på sociale medier, og man ved bl.a. fra en kortlægning af SSP-Samrådet fra 2023, at opioider bl.a. sælges på sociale medier. Salg af opioider på sociale medier kan for et barn eller en ung virke uskyldig, fordi der ikke informeres om, at det er ulovligt at købe og farligt at indtage. Derfor skal et væsentligt element i forebyggelseskampagnen foregå på sociale medier, hvor man i en form, som fanger børn og unges opmærksomhed, målrettet når ud med forståelig information og advarsler. Dette element i forebyggelseskampagnen, som vil kunne tage afsæt i erfaringer fra andre lande, herunder USA, skal særligt målrettes børn og unge, som på sociale medier har en adfærd, der kunne tyde på, at de enten er interesserede i stoffer eller vil blive eksponeret for dem.

Et andet element i forebyggelseskampagnen skal bestå af en ny holdningsmarkerende indsats målrettet unge festivalgæster. Indsatsen vil bl.a. kunne tage afsæt i erfaringerne fra kampagnen "Music Against Drugs", som gennem en lang årrække har vist positive resultater.

Et tredje element i forebyggelseskampagnen skal bestå af en informationsindsats målrettet forældre og andre voksne omkring børnene og de unge. Dette element skal informere forældrene og de andre voksne om opioider og deres skadevirkninger, men de skal også have information om rusmiddelkulturen blandt børn og unge samt om forældre og andre voksnes egen betydning for børn og unges brug af rusmidler, f.eks. vigtigheden af at involvere sig og understøtte positive fællesskaber uden rusmidler samt af at være gode rollemodeller.

9. Styrket information på netstof.dk

Det er vigtigt at nå ud med rådgivning til og om dem, som måske er begyndt at eksperimentere med opioider eller andre euforiserende stoffer, men som endnu ikke er fanget i et egentligt misbrug. Der skal derfor sikres finansiering til opdatering og drift af hjemmesiden og rådgivningsportalen netstof.dk, der er udviklet og drevet af Center for Digital Pædagogik og Rusmiddelcenter Slagelse, og som yder digital rådgivning til unge, forældre og pårørende om misbrug af stoffer. Med opdateringen vil den information og rådgivning, som netstof.dk giver adgang til, fremover bl.a. afspejle, at børn og unges opioidmisbrug er mere udbredt i dag end tidligere.

Hvad er substitutionsbehandling?

- Substitutionsbehandling er en behandlingsform, hvor ulovligt erhvervet heroin eller andre opioider erstattes med lægeordineret medicin som f.eks. buprenorphin eller metadon.
- Disse erstatningsmediciner er mindre skadelige og kan hjælpe med at reducere abstinenssymptomer og trangen til at bruge mere skadelige stoffer.
- Substitutionsbehandling repræsenterer ikke nødvendigvis en "kur" for afhængighed. Den skal snarere forstås som en strategi for at håndtere afhængigheden mere sikkert og hjælpe en person med at opnå en mere stabil livssituation. Substitutionsbehandling indgår i sammenhæng med den sociale stofmisbrugsbehandling.

Kilde: Sundhedsstyrelsen

10. Støtte til kommunale indsatser, der styrker den sociale og sundhedsfaglige stofmisbrugsbehandling målrettet børn og unge

Der skal afsættes en økonomisk ramme til kommunale indsatser, der styrker den sociale og sundhedsfaglige stofmisbrugsbehandling. Midlerne vil kunne bruges til at udvikle nye eller styrke eksisterende konkrete tværfaglige kommunale indsatser i den sociale og sundhedsfaglige stofmisbrugsbehandling til børn og unge med et problematisk forbrug af rusmidler, herunder opioider. Rammen vil blive udmøntet som direkte tilskud til et antal kommuner baseret på nogle objektive fastsatte kriterier. Midlerne kan bl.a. anvendes til at omsætte eksisterende viden på området, herunder fra det nationale kompetencecenter for substitutions- og abstinensbehandling, til konkrete behandlingsindsatser.

11. Styrket substitutions- og abstinensbehandling (nationalt kompetencecenter)

For at styrke substitutionsbehandlingen, herunder ikke mindst af børn og unge, vil regeringen afsætte midler til driften af et nationalt kompetencecenter for substitutionsbehandling. Kompetencecentret skal bl.a.:

- Tilrettelægge og afholde kurser og anden efteruddannelse for læger med ansvar for substitutionsbehandling og andet relevant personale.
- Facilitere et fagligt netværk, hvor læger med ansvar for substitutionsbehandling løbende kan modtage konkret rådgivning, vejledning og sparring samt blive præsenteret for ny viden på området.
- Indsamle viden om substitutionsbehandling og formidle denne viden bredt til de relevante misbrugsbehandlingssteder.
- Løbende bidrage med bl.a. ny viden til Sundhedsstyrelsens varetagelse af sine myndighedsopgaver på området.
- Varetage tilsvarende opgaver inden for abstinensbehandling.

12. Substitutionsbehandling med mere fokus på børn og unges særlige behov

Substitutionsbehandling af børn og unge skal tage mere hensyn til deres særlige behov. For substitutionsbehandling gælder det, at

kommunen skal tilbyde behandling. Dette gælder uanset alder, og ingen med behov for behandling – navnlig ikke børn og unge – må afvises. Men fordi børn og unges opioidmisbrug er et relativt nyt fænomen, har der hidtil været mere fokus på de voksne. Læger med ansvar for substitutionsbehandling kan derfor være i tvivl om, hvordan behandling af børn og unge bedst gribes an. Derfor vil der nu med inddragelse af eksperter blive udarbejdet et særskilt afsnit om behandling af børn og unge i Sundhedsstyrelsens vejledning om substitutionsbehandling. Med en bedre vejledning vil børn og unge med opioidmisbrug få en behandling, som i højere grad end i dag tager hensyn til deres særlige behov.

13. Kommunerne skal gribe børn og unge, der søger hjælp

Indenrigs- og Sundhedsministeriet har den 20. november 2023 indskærpet over for kommunerne, at kommunerne er forpligtet til at tilbyde substitutionsbehandling inden for 14 dage, og at forpligtelsen også gælder over for børn og unge. Social- og Boligministeriet vil ligeledes indskærpe over for kommunerne, at kommunerne efter barnets lov er forpligtet til at yde social støtte og behandling, herunder social stofmisbrugsbehandling, til børn og unge, der har et misbrug af opioider og øvrige rusmidler.

14. Udlevering af naloxon receptfrit

Brug af opioider er forbundet med en risiko for en overdosis, der kan medføre alvorlige skader og dødsfald. Overdosis med opioider kan behandles med næsespray med naloxon, som kan forebygge alvorlige skader og dødsfald.

Næsespray med naloxon har tidligere været receptpligtig medicin, men givet den vedvarende udfordring med ulovlige opioider i omløb er der behov for nye tiltag, der kan øge tilgængeligheden af naloxon. På den baggrund vil Lægemiddelstyrelsen gøre udlevering af naloxon receptfrit. Formålet er at forbedre mulighederne for at forebygge alvorlige skader og dødsfald som følge af opioidoverdosis.

15. Antidote Danmarks kurser i og udlevering af naloxon til overdosisbehandling

I forbindelse med forhandlingerne om udmøntningen af reserven til social-, sundheds- og arbejdsmarkedsforanstaltninger for 2025-2028 vil regeringen søge aftalepartierne tilslutning til at videreføre og forhøje tilskuddet til Antidote Danmarks arbejde med kurser i og udlevering af naloxon til overdosisbehandling,

som kan forebygge alvorlige skader og dødsfald på grund af overdosis af heroin og andre opioider.

I 2019 blev der indført en kommunal naloxonordning, som omfatter dem, der er i substitutionsbehandling. Samtidig blev der afsat midler til Antidote Danmarks arbejde med kurser i og udlevering af naloxon til personer uden for den kommunale ordning. Ved at trække på frivillige læger, sygeplejersker, studerende og andre når Antidote Danmark ud til f.eks. personer med misbrug, som de ikke er i substitutionsbehandling for, pårørende, politibetjente og gadeplansmedarbejdere. I 2023 uddannede Antidote Danmark 3.235 personer i brug af naloxon.

På den baggrund og i lyset af det bekymrende opioidproblem, som er begyndt at tage form blandt børn og unge, foreslår regeringen en videreførelse og forhøjelse af tilskuddet til Antidote Danmark for at fastholde og udvide dette arbejde.

16. Hjemmel til, at apoteker kan afvise udlevering af opioider i særlige tilfælde

Det skal være muligt for apotekerne at kunne afvise at udlevere opioider til en patient, hvis apotekeren har mistanke om, at der er tale om et misbrug eller om videresalg. Regeringen har fastsat regler herom med virkning fra den 1. juli 2024.

17. Information til og dialog med civilsamfundsorganisationer om opmærksomhed på problematisk forbrug af rusmidler blandt børn og unge

Det organiserede civilsamfund har kontakt med en stor andel af børn og unge i deres fritidsliv. Blandt de 13-15-årige er ca. 80 % aktive i en forening, og blandt de 16-19-årige er ca. 55 % aktive i minimum én forening.

Der vil blive udarbejdet informationsmateriale målrettet civilsamfundsorganisationer med tilbud til børn og unge. Informationsmaterialet skal udbrede viden om tegn på problematisk forbrug og afhængighed, beskrive handlemuligheder samt komme med forslag til rusmiddelpolitikker og hvordan organisationerne kan arbejde aktivt med dette. Informationsmaterialet skal tage afsæt i den generelle stofforebyggende indsats og være et materiale, som kan bruges af flere typer af civilsamfundsorganisationer.

Der vil endvidere blive nedsat et dialogforum med deltagelse af centrale civilsamfundsorganisationer på børne- og ungeområdet. Dialogforummet har til formål at drøfte civilsamfundets rolle i forhold til at opdage børn og unges eventuelle problematiske forbrug af rusmidler samt at kvalificere og potentielt udbrede kendskabet til informationsmaterialet.

Social- og Boligstyrelsen samt Sundhedsstyrelsen faciliterer møder i dialogforummet og udarbejder informationsmaterialet i samarbejde med de deltagende civilsamfundsorganisationer.

Hvad sker der, når man tager opioider?

- Opioider bedøver centralnervesystemet. Alt afhængig af, hvilke opioider man indtager, vil virkningen først og fremmest komme til udtryk i form af dødsighed, muskelafspænding og smertelindring.
- Rusen efter indtag af opioider kan manifestere sig i form af afslappethed og en udpræget følelse af velbehag, der kan minde om eufori.
- Opioider virker dæmpende på åndedrætscentret. Jo større dosis, jo større dæmpende effekt. Brugere kan dø af kvælning ved høj dosis, fordi åndedrættet stopper. Risikoen øges yderligere, hvis man blander opioider med andre sløvende stoffer.

Kilde: Altomstoffer.dk

Styrket toldkontrol målrettet ulovlige varer såsom opioider

Toldere stopper mere narkotika på den danske grænse end nogensinde før. Narkotika findes bl.a. hos rejsende i lufthavne, i postpakker og i containere på havne. EU's grænser er generelt under pres fra kriminelle, der forsøger at smugle ulovlige varer, herunder opioider, ind i EU. Derfor har toldmyndighederne i en række EU-lande styrket deres kontrol ved grænserne. Danmark skal gøre det samme.

Når Toldstyrelsen overvåger og kontrollerer varer, der passerer Danmarks grænser, benyttes forskelligt udstyr til effektivt at screene for bl.a. opioider. Der lægges derfor op til at styrke toldkontrollen målrettet ulovlige varer, såsom opioider, med følgende initiativer:

18. Investering i en ny containerscanner

Regeringen vil anskaffe en ny containerscanner. Scannerne er et hurtigt og effektivt værktøj til at screene containere og køretøjer for ulovlige og skjulte varer som opioider. Toldstyrelsen råder i dag over tre containerscannere.

19. Udvidelse af hundetjenesten

Regeringen vil udvide Toldstyrelsens hundetjeneste med fire nye hunde. Hunde bidrager effektivt til at forhindre indførsel af ulovlige varer som opioider. Hundene kan opsuse narkotika i bl.a. bagage i lufthavne, forsendelser til postterminaler, containere på havne og ved grænseovergange. De nye hunde kan trænes specifikt til at opsuse bl.a. opioider og kan derfor målrettet bidrage til at forhindre, at stofferne kommer ind over Danmarks grænser.

20. Flere specialiserede toldere til håndtering af kontroludstyr

Regeringen vil ansætte 14 toldere, der skal specialiseres til at betjene den nye containerscanner og de fire nye hunde. Når toldere skal håndtere narkotika, herunder opioider, er der store krav til sikkerheden for medarbejderne. Derfor vil regeringen afsætte midler til at beskytte tolderne med f.eks. gasmasker og punktsug. Dette er nødvendigt udstyr, når pakker med potentielt skadeligt indhold skal åbnes.

21. Flere toldere med fokus på samfundsbeskyttelse

Regeringen vil ansætte yderligere fire toldere til det samfundsbeskyttende område, der er med til at forhindre, at ulovlige varer kommer ind over de danske grænser. Tolderne vil både udføre kontrol ved grænserne og varetage opgaver såsom analyser, efterretninger, samarbejde med andre myndigheder mv.

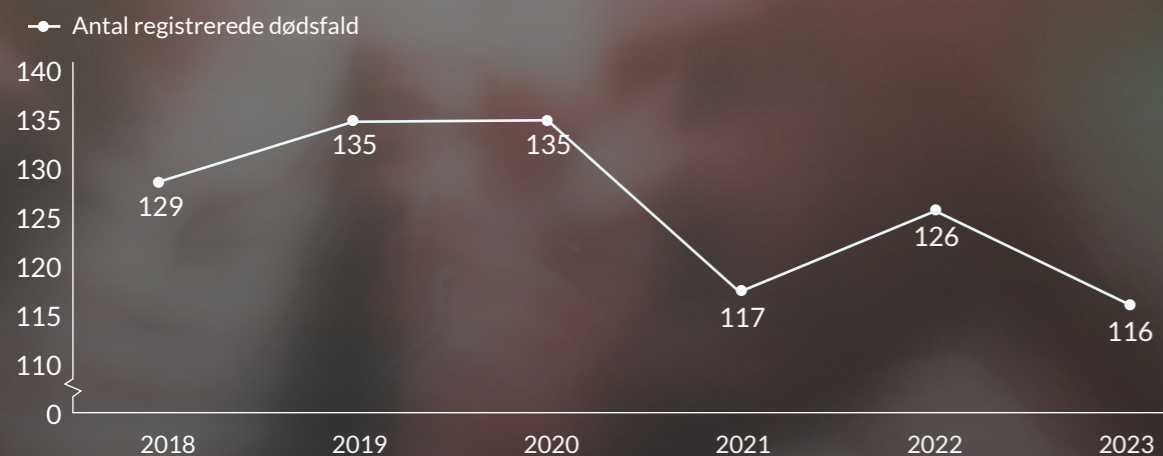
Hvor kommer opioiderne fra?

- Langt den overvejende del af opioiderne på det illegale marked skønnes at være indsmuglet til Danmark fra udlandet.
- Indsmuglingen sker bl.a. fra lande som Spanien og Tjekkiet, hvor regulering og kontrol er mindre restriktiv end i Danmark.
- I forbindelse med toldkontrol ved de danske grænser bliver der jævnligt beslaglagt store mængder af benzodiazepiner og opioider, der er tiltænkt det ulovlige marked i Danmark.

Kilde: National enhed for Særlig Kriminalitet (NSK)

Bedre overblik over børn og unges misbrug af opioider

Dødsfald på grund af formodet forgiftning af opioider 2018-2023

Kilde: CPR-registeret og Rigspolitiets opgørelse af narkotikarelaterede dødsfald

Note: Narkotikarelaterede dødsfald er defineret ifølge EMCDDA Drug-Related Deaths (DRD) Standard Protocol, version 3.2, 2010

Note: Rigspolitiets modtager årligt en opgørelse over antal narkotikarelaterede dødsfald fra de retsmedicinske institutter. Som ovenstående graf illustrerer, indikerer udviklingen i antal dødsfald på grund af formodet forgiftning med opioider over de seneste fem år ikke en markant stigning.

Note: Det er væsentligt at fremhæve, at der observeres et udbredt blandingsbrug blandt dem, der dør. Mellem fire og fem stoffer påvises i gennemsnit i samtlige forgiftningsdødsfald, og både stoffer i dødelig dosis og andre stoffer/alkohol påvises i blodet hos de afdøde.

For at kunne sætte ind med de rette værktøjer i rette tid er der behov for, at myndighederne løbende danner sig et samlet overblik over omfanget af misbrug af opioider blandt børn og unge.

På den baggrund vil regeringen iværksætte følgende initiativer:

22. Løbende afrapportering om omfanget af børn og unges misbrug

Sundhedsstyrelsen vil med bidrag fra relevante myndigheder og på baggrund af den løbende dataindsamling følge omfanget af børn og unges misbrug af opioider.

På den baggrund vil Sundhedsstyrelsen med bidrag fra relevante myndigheder løbende afrapportere om situationen og udviklingen på området.

23. Overvågning af opioider i spildevand

For at få et større kendskab til omfanget af misbrug vil Sundhedsstyrelsen igangsætte en spildevandsovervågning af de mest almindeligt forekommende misbrugsstoffer i spildevand fra de seks byer, som indgår i Narkotika på Gadeplan-projektet (København, Aarhus, Odense, Aalborg, Esbjerg og Næstved).

Overvågningen bygger på udtag af daglige spildevandsprøver over en uge to gange om året. Dertil kommer en enkelt månedlig måling, som bygger på Statens Seruminstits løbende indsamling af prøvemateriale i forbindelse med overvågningen af smitsomme sygdomme.

Sundhedsstyrelsen vil med initiativet få information om den halvårige variation i stofniveauerne i spildevand fra de seks byer. Med tiden vil det være muligt at se ændringer i forbruget på en relativt let måde, og Danmark vil kunne indgå som en del af den voksende indsats for spildevandsovervågning af misbrugsstoffer i EU. Endelig vil der være mulighed for at opbygge en database med de analyserede prøver, som vil kunne bruges til at følge forekomsten af de pågældende stoffer.

24. Dansk deltagelse i European Web Survey on Drugs

Danmark vil fremover deltage i EU's narkotikaagenturs online-undersøgelse "European Web Survey on Drugs", som gennemføres i 2024 og derefter hvert andet år. Undersøgelsen har som primært formål at indsamle oplysninger om bl.a. forbrugsmønstre blandt dem, der bruger ulovlige stoffer i befolkningen, herunder forbrugsmønstre af opioider blandt børn og unge. De deltagende lande får adgang til data fra hele undersøgelsen, så det dels vil være muligt for Sundhedsstyrelsen at udarbejde en national afrapportering, dels vil være muligt at sammenholde situationen og udviklingen i Danmark med situationen og udviklingen på europæisk plan.

Ungdom uden opioider

OKTOBER 2024

Justitsministeriet
Slotsholmsgade 10
1216 København K

Telefon: +45 72 26 84 00
E-mail: jm@jm.dk

ISBN 978-87-94224-68-0 (trykt version)
ISBN 978-87-94224-69-7 (digital version)
2023/24:05

Publikationen kan hentes på www.regeringen.dk, www.jm.dk, www.ism.dk og
www.skm.dk

Fotokreditering

Forside: Fabian Bächli / Unsplash
Side 4: Mads Claus Rasmussen / Ritzau Scanpix
Side 12: Martin Slottemo Lyngstad / Ritzau Scanpix
Side 16: Ida Marie Odgaard / Ritzau Scanpix
Side 19: Roberto Rendon / Unsplash
Side 20: Per Rasmussen / Ritzau Scanpix
Side 22: Krišjanis Kazaks / Unsplash
Bagside: Fabian Bächli / Unsplash